

АКТУАЛНО ИЗСЛЕДВАНЕ НА ОБЕКТИ НА ИНТЕЛЕКТУАЛНАТА СОБСТВЕНОСТ

В последната книга на доц. д-р Б. Борисов и гл. ас. д-р М. Маркова,^{*} преподаватели в УНСС, с висок професионализъм са разработени изключително сложни и неочаквани проблеми пред системата на интелектуалната собственост.

Приложеният от авторите подход към “новите обекти” включва съвкупност от нови пространства на използване на традиционни знания, невъзприемани до този момент като интелектуална собственост, нови форми на използване на интелектуални творби - обект на интелектуална собственост, и принципно нови интелектуални резултати, очакващи своята интерпретация като обекти на собственост.

Книгата обхваща впечатляващ набор от обекти и проблеми. Възщност най-ярката изява на професионализма на авторите е именно подборът на обектите и проблемите. С проникновение за духа и концепциите на интелектуалната собственост те съзират в изненадващи посоки онези творби на човешкия интелект, чието значимо присъствие в духовния и материалния живот поставя въпроса за притежаването на интелектуални резултати под нов ъгъл, изисква неговото преосмисляне и нова интерпретация.

Текстът е организиран и структуриран много добре, използван е подчертано академичен стил, прецизно изяснена терминология, систематичност в изследване на характеристиките на интелектуалните резултати, подходите на закрила, конкретните параметри на собствеността и начините на икономическата ѝ реализация.

Книгата е разделена на пет части, третиращи относително обособени проблеми, подчинени на общ подход и структура на анализа. Обхванат е широк спектър от интелектуални резултати, експонирани на фона на разнообразни форми на собственост. След дефинирането на основни понятия, свързани с обекта на закрила, авторите анализират възможностите на всяка от съществуващите форми на закрила, като извеждат фактори в подкрепа на възможните варианти.

Във въведението са изяснени методологичните позиции на разработката, предпоставките за нейната комплексност и сложност и логическите основания на избраната структура.

Глава първа третира топологията на интегралните схеми като обект на интелектуална собственост. Изхождайки от техническата и правната интерпретация на този обект, авторите анализират използваната терминология, за да дефинират обекта топология на интегралните схеми. Акцентът е поставен върху основните параметри на обекта като

^{*} *Борислав Борисов, Мария Маркова. Нови обекти на интелектуална собственост. С., УИ “Стопанство”, 2002.*

интелектуална собственост, основанията за закрила и икономическите предимства, произтичащи от нея. Изяснени са детайлно формите на икономическа реализация на правата и икономическите последици от регистрацията на топологията на интегралните схеми. Разгледана е международната уредба на тези права и по-конкретно Договорът за интелектуалната собственост в областта на интегралните схеми, аспекти на тяхната топология, включени в Споразумението TRIP's, и Директивата на ЕС за защита на топологиите на полупроводниковите изделия.

Глава втора въвежда проблемите и понятията, свързани с компютърните програми, базите данни и мултимедийните продукти. Изследвани са същността и релациите на понятията софтуер, компютърни програми и бази данни. Акцентът е поставен върху формите на собственост върху компютърните програми и базите данни. Посочени са три варианта на закрила на тези обекти - авторскоправна закрила като литературни произведения, закрила като индустриална собственост и закрила срещу нелоялна конкуренция.

Във връзка с международната уредба на проблема са разгледани Бернската конвенция за закрила на произведенията на литературата и изкуството, Универсалната конвенция за авторско право, Директивата на Европейския съюз относно правната закрила на компютърните програми, Директивата на ЕС относно правната закрила на базите данни и Споразумението TRIP's.

Специално внимание е отделено на пиратството на компютърни програми и икономическите последици от него по отношение на заетостта, държавните приходи и други икономически показатели.

В трета глава вниманието е насочено към правата върху звукозаписи в контекста на съвременните форми на използване, както и към специфичните проблеми на интелектуалната собственост в дигитална среда. Във връзка с това са дискутирани и дефинирани понятията звукозапис, видеозапис, продуцент, възпроизвеждане, разпространение, излъчване по безжичен път, предлагане на достъп, механично възпроизвеждане и възпроизвеждане в електронна среда. Имуществените права на продуцентите са анализирани съобразно редица специфични обстоятелства.

Международната уредба на звукозаписите е изследвана във връзка с Бернската конвенция за закрила на произведенията на науката, литературата и изкуството, Римската конвенция за закрила на артистите - интерпретатори или изпълнители, производителите на звукозаписи и предавателните организации, Женевската конвенция за закрила на производителите на звукозаписи срещу непозволено възпроизвеждане на техните звукозаписи, Споразумението TRIP's, Договора на СОИС относно авторското право и Договора на СОИС относно изпълненията и звукозаписите.

Авторите отделят специално внимание на Договора относно изпълненията и звукозаписите и използването на звукозаписи в дигитална

среда. Към проблемите, произтичащи от дигитализацията на звукозаписите, са открити специфичното третиране на съхранението в електронна среда като репродукция, дигитално представяне на звуци, право на предаване до поискване и технологични мерки за защита срещу неразрешено използване. Проследено е въздействието на дигиталните технологии върху дефинирането на понятия, свързани с правата върху звукозаписите.

Анализирани са някои специални хипотези относно правата на радио-телевизионните организации във връзка с излъчването чрез спътник и предаването чрез кабел на радио- и телевизионни програми. Разгледана е международноправната уредба на излъчването чрез спътник и предаването чрез кабел и по-конкретно Бернската конвенция за закрила на произведенията на науката, литературата и изкуството, Брюкселската конвенция за разпространението на предавани чрез спътник сигнали, носещи програми, Директивата на ЕС за координиране на някои правила, отнасящи се до авторското право и сродните права, приложими към излъчване чрез спътник или предаване чрез кабел, и Споразумението TRIP's.

В четвърта глава анализът напуска дигиталните пространства като сфера на реализация на човешкия интелект и се насочва към една не по-малко предизвикателна сфера на творческо взаимодействие на човека, този път не с абстракциите на бинарния код, а с живата природа. Пространно са разгледани основни понятия и концепции, изясняващи същността на биотехнологичните продукти и научните принципи на тяхното промишлено възпроизвеждане. Дефинирани са понятията организъм, генотип, фенотип, генетичен анализ, генно инженерство. Изследвани са същността, основните характеристики и етапите в развитието на биотехнологиите, същността и основните характеристики на генното инженерство и неговите продукти.

Същината на анализа е в контекста на закрилата на биотехнологичните продукти като интелектуална собственост. Разгърнати са основните дискуссионни моменти по въпроса доколко биотехнологичните продукти могат да бъдат обект на изключителни права. Посочени са варианти за закрила на тези интелектуални резултати като изобретения и като селекционерски постижения.

Подробно са разгледани възможностите за закрила на растителните сортове като интелектуална собственост, критериите за закрила, процедурите за оценка, икономическите и правните последици от закрилата на растителния сорт. В идентична схема са проследени проблемите при закрилата на породите животни като обекти на интелектуална собственост. Международната уредба е представена чрез Конвенцията за закрила на новите сортове и Будапещенския договор за международно признаване на депозирането на микроорганизмите във връзка с процедурата по патентоване.

В пета глава авторите разглеждат проблема за традиционните знания като интелектуален ресурс, който преобръща представите за интелектуалната собственост. Белегът уникалност, който е присъствал по един или друг начин в концепциите за интелектуална собственост в цялата история на развитие на проблема, изглежда несъвместим с белега традиционност. Глобализацията на обществото променя гледната точка за уникалност. Оказва се, че знания, известни от хилядолетия на едни относително затворени общности, са уникални за света извън тях и комерсиализацията им може да бъдат източник на огромни приходи. Това поставя въпроса за закрила на традиционните знания като интелектуална собственост - може би един от най-трудните проблеми, пред които е изправяна теорията и практиката на интелектуалната собственост.

С присъщата за цялата книга прецизност и изследователска настойчивост са дефинирани понятията традиционни знания, местни знания, наследство, биологично разнообразие, елементи на фолклора. Разкрити са основните характеристики на традиционните знания, основанията за тяхната закрила като интелектуална собственост. Авторите дискутират възможните подходи и форми при закрилата на традиционните знания предимно на фона на усилията за международна регламентация на проблема.

Книгата е отличен информационен източник за притежателите и носителите на традиционни знания и на модерни интелектуални резултати при проектиране и осъществяване на бизнес-стратегии и ефективни стратегии за тяхната закрила.

Гл. ас. д-р Румяна Брестничка